

Dil Becerilerini Ölçme ve Değerlendirme Sürecinde Türkçe Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

*Muhammed Eyyüp SALLABAŞ**
*Baran KİLER***

Öz

Araştırmada, dil becerilerini ölçme ve değerlendirme sürecine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerini tespit etmek amaçlanmaktadır. Çalışma, nitel yaklaşımlar arasında yer alan olgu bilim deseni ile tasarlanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını Milli Eğitim Bakanlığı'nda çalışan 15 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile toplanmıştır. Elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bu doğrultuda dil becerilerini ölçme ve değerlendirme sürecinde yaşanan sorunlar ve ilgili sorunlara yönelik çözüm önerileri; öğretmen, öğrenci, ortam, ders kitabı, aile ve öğretim programı olmak üzere altı ana kategoride toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda dil becerilerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesine ilişkin çok sayıda soruna ve çözüm önerisine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dil becerileri, ölçme ve değerlendirme, Türkçe eğitimi, Türkçe öğretmenleri

Problems and Proposed Solutions Encountered by Turkish Language Teachers in the Process of Measurement and Evaluation of Language Skills

Abstract

The research aims to identify the problems Turkish language teachers face regarding measuring and evaluating language skills and their proposed solutions. The study was designed with the phenomenological pattern, among the qualitative approaches. The participants of the research consist of 15 Turkish language teachers working at the Ministry of National Education. The research data were collected using semi-structured interview questions. The data obtained was examined using the descriptive analysis method. The data were collected in six main categories: teacher, student, environment, textbook, family, and curriculum-based problems/proposed solutions for all language skills. As a result of the research, many problems and proposed solutions regarding the measurement and evaluation of language skills were identified.

Keywords: Language skills, measurement and assessment, Turkish language education, Turkish language teachers

Giriş

Hayatın her alanında hemhâl olduğumuz dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinde ne kadar yeterliyiz? Bu dil becerilerini gerçek anlamda ölçmek ve değerlendirmek mümkün mü? İletişim düzeyleriyle ilgili yapılan çalışmalar, bireylerin günlük iletişim oranlarının %50 ila %80 arasında olduğunu ve ortalama olarak %45'inin dinleme, %30'unun konuşma, %16'sının okuma, %9'unun ise yazma yoluyla gerçekleştiğini ortaya koymaktadır (Başaran ve Erdem, 2009; Nalıncı 2000).

* Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü, İstanbul, sallabas@gmail.com, ORCID: orcid.org/0000-0003-4346-4385

** Arş. Gör., İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, İstanbul, barankiler@aydin.edu.tr, ORCID: orcid.org/0000-0001-8121-6062

Dinleme ve okuma, alıcı; konuşma ve yazma ise ifade edici/anlatıcı dil becerilerini ortaya çıkarmaktadır. Türkçe eğitiminin en önemli gayelerinden biri, bu dil becerilerini en üst seviyede geliştirerek öğrencilerin sosyal hayatlarında sağlıklı iletişim kurmalarına olanak sunmaktır. Dil becerilerinde görülen yetersizlikler hayatın her anını etkilemekle birlikte birinde veya birkaçında meydana gelen noksanlık diğer dil becerilerine sirayet etmekte ve dilin uygulama alanlarını olumsuz etkilemektedir (Güzel ve Karatay, 2019). Bu doğrultuda eğitimin vazgeçilmez ve tamamlayıcı unsuru olan ölçme ve değerlendirme; ilgili becerileri geliştirme açısından öğrencilere önemli veriler sunmakta ve yardımcı olmaktadır.

Dil becerilerinin birbirini tamamlayacak şekilde, belli bir bütünlük içerisinde ölçülüp değerlendirilmesi gerekmektedir (Göçer, 2018). Türkçe dersi öğretim programı (2019), değerlendirmeyi; süreç odaklı bir yaklaşım ekseninde, öğrencilerin dil becerilerinin öğretim sürecindeki gelişimini tespit etme olarak ele almaktadır (Güneş, 2021). Bundan dolayı Türkçe eğitiminde dil becerilerini bütüncül bir şekilde geliştirecek öğrenme faaliyetlerinin ve bu faaliyetlere ilişkin alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarının uygulanması, öğrencilerin bilişsel becerilerinin yanında devinışsel becerilerini de geliştirecektir (Karatay ve Dilekçi, 2019).

Her ne kadar kâğıt üzerinde dil becerilerinin bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması esas alınsa da ilgili becerilerin edinme ve kazanma sürecinde gerçekleştirilen etkinlik ve uygulamalar farklılık göstermektedir. Her becerinin yapı, kullanım amacı ve kullanım biçiminin değişkenlik göstermesi, öğretim sürecinde gerçekleştirilecek etkinlikleri de önemli ölçüde etkilemektedir. Bu bağlamda dil becerilerindeki yeterliliğin belirlenmesinde de farklı ölçme ve değerlendirme uygulamalarının gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

Türkçe dersi öğretim programında dil becerilerine yönelik gerçekleştirilen eğitimlerde, süreç başında hedeflenen kazanımlara ulaşılma durumu hatta katedilen yolun düzeyini belirlemek için ilk olarak becerilerin iyi tanımlanması, işlevsel ve amaç doğrultusunda ölçütlerin tespit edilmesi, belirlenen ölçütler göz önünde bulundurularak nitelikli puanlama anahtarlarının hazırlanması ve ayrıca seçilecek ölçme aracının ilgili beceriyi bütüncül bir şekilde ölçebilmesi beklenmektedir (Keray Dinçel, 2016).

Dil becerilerinin günlük hayata olan etkisi ve Türkçe eğitiminin kapsamı göz önüne alındığında becerilerin ölçülmesi ve değerlendirilmesine ilişkin sorunlara odaklanmanın bir ihtiyaç olduğu görülmektedir. Konuya ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde, araştırmacıların konuyu çeşitli açılardan ele aldığı görülmektedir. Karatay ve Dilekçi (2019), öğrencilerin dil becerilerini ölçme ve değerlendirme yeterliklerini incelerken Arslan ve Klicic (2015), yabancı dil olarak Türkçe alanındaki yazma becerileri ile ilgili sorunları ele almıştır. Aynı zamanda tek bir dil becerisinin ölçülmesi ve değerlendirilmesine ilişkin çeşitli öğretmen görüşlerinin alındığı, sorunların tespit edildiği çalışmalar da mevcuttur.

Bayram (2019), dinleme eğitimiyle ilgili gerçekleştirdiği çalışmada; dikkat eksikliği, ortam gürültüsü, not almayı bilmeme, yönergelere uymamama, kitaba bağlı kalma ve öğretmenin öğrenciyi güdüleyememesi gibi çeşitli sorunları tespit ederken Aydın (2022), yazma eğitiminin ölçülmesi ve değerlendirilmesiyle ilgili gerçekleştirdiği çalışmada, öğrencilerin yazma kaygısının yüksek, yazma motivasyonunun düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Çerçi'nin (2015) Türkçe öğretmenlerinin konuşma becerisine yönelik görüşlerini derlediği araştırmasında, öğretmenlerin gerekli planlama yeterliliğine sahip olmadığı, haftalık ders saatlerinin ve sınıf ortamının yetersiz olduğu kanısına varılmıştır. Dil becerilerin ölçülmesi ve değerlendirmesi ile ilgili çalışmalar yukarıda yer alan araştırmalarla sınırlı olup ilgili süreçte kullanılan ölçme araçları ile ilgili birtakım çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Gelbal ve Kelecioğlu, 2007; Gök ve Erdoğan, 2009; Karatay ve Dilekçi, 2019; Türkben, 2022; Yıldırım ve Karakoç Öztürk, 2009).

Bu çalışmada, dil becerilerini ölçme ve değerlendirme sürecinde Türkçe öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerini tespit etmek amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda "Dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini ölçme ve değerlendirme sürecinde Türkçe öğretmenleri ne tür sorunlarla karşılaşmaktadır ve bu sorunlar ile ilgili çözüm önerileri nelerdir?" sorusuna cevap aranmıştır. Bu noktada öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri;

Dil Becerilerini Ölçme ve Değerlendirme Sürecinde Türkçe Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

öğrenci, öğretmen, ders kitabı, öğretim programı, aile ve ortam olmak üzere altı farklı kategoride incelenmiştir.

Dil becerilerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalar genel olarak incelendiğinde ayrı ayrı her becerinin bireylerin hayatında önemli bir yere sahip olduğu ve bu önemden hareketle ilgili becerilerin geliştirilmesinin elzem bir ihtiyaç olduğu görülmektedir (Güneş, 2021). Bununla beraber beceri eğitiminde ölçme ve değerlendirmenin kalitesi ile beceri gelişiminin doğru orantılı olduğu dikkat çekerken yapılan çalışmaların tek bir dil becerisine yönelik olması ve daha çok ölçme araçlarına yoğunlaşması; bu araştırmanın önemini/gerekliğini gün yüzüne çıkarmaktadır.

Tüm becerilerin bütüncül bir şekilde ele alınması ve Türkçe öğretmenlerinin ilgili sorunlara yönelik çözüm önerilerine yer verilmesi; çalışmayı diğer araştırmalardan farklı kılan temel noktalar. Tespit edilen sorunlar ve çözüm önerileri; hem aynı sorunları yaşayan diğer öğretmenler için hem de öğretmen adayları için birer kılavuz görevi görürken Türkçe eğitimi alanında çalışan akademisyenler için de yeni çalışmalara ufuk açması bakımından önem arz etmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel yaklaşımlar arasında yer alan olgu bilim deseni ile tasarlanmıştır. Creswell'in (2008) insan deneyimlerinin özünü anlamayı ve tespit etmeyi amaçladığı bir sorgulama stratejisi, Cropley'in (2002) farkında olunan ama detaylı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara yoğunlaşan araştırma yolu, şeklinde tanımladığı olgu bilim deseni, bireylerin çeşitli olgular hakkındaki tecrübelerine dayanarak ilgili konunun altında yatan anlamların ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır. Merriam'a (2013) göre olgu bilimin temel amacı tecrübenin temel yapısını ve değerini betimlemektir. Buradan hareketle, çalışmada -dil becerilerini ölçme ve değerlendirme kapsamında- Türkçe öğretmenlerinin tecrübe ettikleri sorunlara odaklanması, ilgili desenin gerekliliğini ve niçin araştırmanın deseni olarak seçildiğini ortaya çıkarmaktadır.

Araştırmanın Katılımcıları

Bu araştırmanın katılımcıları, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiş 15 Türkçe öğretmeninden oluşmaktadır. Katılımcılar araştırmaya gönüllük esasına göre dahil edilirken katılımcı sayısının belirlenmesinde toplanan verilerin yeterliliği yani doyum noktası hedef alınmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi, araştırmacı tarafından belirlenen kriterleri (nesnelere, olaylar, kişiler vb.) karşılayan birimlerin örnekleme dahil edilmesini ifade etmektedir (Creswell ve Plano Clark, 2014). Bu doğrultuda araştırmada yalnızca Milli Eğitim Bakanlığı'nda çalışan Türkçe öğretmenlerinden veri toplanmıştır. MEB'de çalışan öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarını kullanması ve Türkçe dersi öğretim programını esas alması; araştırma kapsamında ilgili hususlara yönelik sorunların/çözüm önerilerinin de tespit edilmesi için önem taşımakta ve ilgili ölçütün gerekliliğini ortaya koymaktadır. Katılımcılara ait bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1.

Araştırmanın Katılımcılarına Ait Bilgiler

Demografik Tür	n	%	
Cinsiyet	Erkek	6	40
	Kadın	9	60
Öğretmenlik Tecrübesi	1-4 yıl	3	20
	5-9 yıl	6	40
	10 yıl ve üzeri	6	40

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin %60'ının kadın, %40'ının erkek olduğu; %20'sinin 1-4 yıl arası, %40'ının 5-9 yıl arası, %40'ının 10 yıl ve üzeri öğretmenlik tecrübesine sahip olduğu tespit edilmektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile toplanmıştır. İlgili soruların içeriği öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere ayrı ayrı dört dil becerisini ölçme ve değerlendirmede karşılaşılan sorunları ortaya çıkarıp çözüm önerilerini belirleyecek şekilde sekiz sorudan oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından hazırlanan sorular, Türkçe eğitimi alanında uzmanlığa sahip iki akademisyenden alınan görüşler doğrultusunda son hâlini almış ve katılımcılara uygulanmıştır. Görüşmeler gerçekleşmeden önce katılımcılara görüşme protokolü gönderilmiş ve gelen yanıtlar doğrultusunda öğretmenler ile zaman planlaması yapılarak okullara gidilmiştir. Bu doğrultuda görüşmelerin birçoğu öğle arasında yapılırken birkaç görüşme öğretmenlerin dersleri bittikten sonra okul çıkışı vaktinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ortalama 40 dakika sürmüştür. Görüşme ortamının sessiz olması, hem iletişim kalitesi hem de alınacak ses kaydının daha iyi analiz edilebilmesi adına önem arz etmektedir. Bu önemden hareketle görüşmeler, ortamın durumuna bağlı olarak kimi zaman öğretmenler odasında kimi zaman kütüphanede ve boş sınıflarda gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen ses kayıtları araştırmacı tarafından yazıya geçirildikten sonra verilerin doğruluğu ve olası ekleme durumları için tekrar öğretmenlere gönderilerek katılımcı teyidine başvurulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri, betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Betimsel analiz, verilerin önceden belirlenen temalara göre özetlenmesine ve yorumlanmasına karşılık gelen nitel veri analizi türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu analizde amaç, elde edilen verileri düzenlenmiş ve yorumlanmış bir hâlde okura sunmaktır. Aynı zamanda ilgili analiz türü, ortaya koyduğu çerçeve ile temel eğilim hakkında da önemli bilgiler sunmaktadır (Cohen, Manion ve Morrison, 2007; Miles ve Huberman, 1994).

Verilerin analiz sürecinde öncelikle dinleme, okuma, konuşma ve yazma olmak üzere dört ana tema belirlenmiştir. Ardından literatür araştırmalarına dayanarak belirlenen temaların kapsamına; öğretmen, öğrenci, ders kitabı, öğretim programı, aile ve ortam kaynaklı sorunlardan/çözüm önerilerinden oluşan kategoriler yerleştirilmiştir. Görüşmeler sonucunda elde edilen verilere ait ses kayıtları yazıya geçirilmiştir. Analiz sürecinin sonunda; yazıya geçirilen veriler, belirlenen kategorilere ve temalara göre kodlanmıştır. Bu noktada gerçekleştirilen analizler, doğrudan alıntılarla desteklenmiş ve katılımcılara ait görüşler “Ö1, Ö2, Ö3...” şeklinde aktarılmıştır.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Kurul adı= İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Etik Kurulu

Karar tarihi= 15.05.2024

Belge sayı numarası= 2024-04/119581

Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın alt problemlerinden yola çıkarak, elde edilen veriler tablolara aktarılmış ve öğretmen görüşlerine dair örnekler sunulmuştur.

Birinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, “dinleme” becerisini ölçme ve değerlendirmede Türkçe öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri aktarılmıştır.

Tablo 2.

Türkçe Öğretmenlerinin Dinleme Becerisini Ölçme ve Değerlendirmede Karşılaştığı Sorunlar

Tema	Kategori	Kod
Dinleme Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar	Öğrenci Kaynaklı Sorunlar	Odaklanamama Dikkat dağınıklığı Dinleme esnasında not alamama Önem vermeme Anlatım becerilerinin zayıflığı Göçmen öğrencilere fazla zaman ayrılması
	Öğretmen Kaynaklı Sorunlar	Dinleme esnasında sınıf yönetiminin zorluğu Öğretmenin nasıl değerlendirme yapacağını bilmemesi Ders kitabındaki etkinliklerin dışına çıkamama Dinlemeyi değerlendirme kapsamına almama
	Aileden Kaynaklı Sorunlar	Dinleme alışkanlığının kazandırmama Bilinçsizlik Önem vermeme
	Ortam Kaynaklı Sorunlar	Sınıf mevcudunun fazlalığı Teknolojik altyapının yetersizliği Dinleme metinlerine erişim sınırı
	Ders Kitabı Kaynaklı Sorunlar	Metinlerin seviyeye uygun olmaması Etkinliklerin seviyenin altında olması Metin ve etkinliklerin çocuğun dünyasından uzak olması Etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerini yoklamaması Metinlerin ilgi çekici olmaması Metinlerin çok uzun olması Etkinliklerin birbirini tekrar etmesi
	Öğretim Programı Kaynaklı Sorunlar	Değerlendirmeye yönelik yol haritası olmaması Yazılı sınav yapmanın zorunlu olması Standart bir değerlendirme aracının olmaması

Türkçe öğretmenlerinin dinleme becerisini ölçme ve değerlendirme sürecinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

Ö1: “Türkçe sınavının, gerek okul içinde gerekse illerde bulunan Ölçme Değerlendirme Merkezleri eliyle ortak yapılması ve bu sınavlarda özellikle dinleme becerisine yönelik soruların olmaması bu becerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesini olumsuz etkilemektedir. Amiyane tabirle, sınavda dinleme becerisini ölçmeye çalışmak zümrelerimiz tarafından fantezi olarak değerlendirilmektedir.”

Ö2: “Her dinleme metni öncesinde öğrencilerimizle beraber, dinleme kurallarını konuşmamıza rağmen dinleme sürecinde odaklanmaları noktasında problem yaşıyoruz. Dinleme metni öncesi hazırlık çalışmaları üzerinde konuşup metnin hakkında ön hazırlık yapılmasına rağmen parça ile ilgili soruları cevaplandırmak için bir-iki kere dinlemeleri yeterli olmuyor. Tekrar açmamı talep ediyorlar.”

Ö8: “Sınıflarda yer alan teknolojik altyapının yetersiz oluşu da zaman kaybına sebep olmakta. Örneğin bir dinleme metnini açmak istiyoruz ancak sınıfta hoparlörlerden doğru düzgün ses gelmeyebiliyor ya da MEB tarafından erişim engeli olduğu için dinleme metnini açmak istediğimiz internet sitesine ulaşamıyoruz. Dinleme metinleri kitaplarda her temanın sonunda yer alıyor ancak bu metinleri nereden dinleteceğiniz konusu sıkıntılı. EBA sisteminde bazı metinler var, bazı metinleri dinlemek için sistem sizi YouTube’ye aktarıyor. MEB erişim izni vermediği için YouTube açılmadığında öğretmen kendi çözümünü üretmek zorunda kalıyor. Bu da o an çözüm üretene kadar kaybedilen zaman demek. Dinleme becerisini ölçmeye zaten programda kısa süre ayrılmışken bir de bu aksaklıkların sebep olduğu kayıplar üzücü oluyor.”

Türkçe öğretmenlerinin dinleme becerisini ölçme ve değerlendirmede karşılaştığı sorunlara yönelik çözüm önerileri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.

Türkçe Öğretmenlerinin Dinleme Becerisini Ölçme ve Değerlendirmede Karşılaştığı Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Tema	Kategori	Kod
Dinleme Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri	Öğretmene Yönelik Çözüm Önerileri	Dinlemenin öneminin öğrencilere kavratılması
		Ders kitabının haricinde farklı metinlerin kullanılması
		Çevrim içi ölçme ve değerlendirme araçlarının kullanılması
		Dinlemeyi değerlendirmeye yönelik hizmet içi eğitim verilmesi
		Dinlemeye yönelik farkındalık oluşturulması
		Dinleme öncesinde metne yönelik bilgiler verilmesi
		Çoklu medya ortamlarının aktif kullanılması
		Dikkat ve odaklanmaya yönelik harici etkinlikler yapılması
		Dinleme kurallarının dinleme öncesinde öğrencilere aktarılması
		Dinleme metinlerinin rol yapma tekniğiyle gerçekleştirilmesi
Dinleme esnasında not almanın hatırlatılması		
Dinleme esnasında belli aralıklarla özetleme yapılması		
Dinlemeye yönelik beceri temelli sınavların yapılması		
Aileye Yönelik Çözüm Önerileri	Dinlemenin önemine yönelik seminer verilmesi	
Ortama Yönelik Çözüm Önerileri	Oturma düzeninin uygun hâle getirilmesi	
Ders Kitabına Yönelik Çözüm Önerileri	İlgi çekici metinlerin eklenmesi Yaşa uygun metinlerin eklenmesi Etkinliklerin öğrencileri aktif kılacak şekilde yenilenmesi Metinlerin günlük yaşamla ilişkilendirilmesi Etkinliklere ait çeşitliliğin artırılması	
MEB’e Yönelik Çözüm Önerileri	Dinlemeye yönelik ayrı bir ders saatinin olması Ölçme ve değerlendirmeye yönelik özel bir yol haritası oluşturulması Göçmenlere yönelik destekleyici ek yayınların üretilmesi Tüm metinlerin dinlenebileceği dijital platform/web sayfası kurulması Merkezi sınavlarda dinleme becerisine yer verilmesi	

Türkçe öğretmenlerinin dinleme becerisini ölçme ve değerlendirme sürecinde karşılaştığı sorunlara yönelik çözüm önerileri şu şekildedir:

Dil Becerilerini Ölçme ve Değerlendirme Sürecinde Türkçe Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Ö3: “Öğrencilerin dinlemenin nasıl yapılacağı konusunda fazla bir bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir. Doğal olarak nasıl dinleyeceğini, dinlemede hangi teknikleri kullanacağını bilmeyen öğrenciye ölçme ve değerlendirmede gelişigüzel yapılmakta hatta hiç yapılmamaktadır. Burada suçu sadece öğrenciye yüklememek, biz öğretmenlerin de dinleme becerisi özelinde büyük eksikliklerinin olduğunu itiraf etmek gerekir. Öyleyse ilk yapılacak iş dinlemenin ne olduğunun ve nasıl yapılması gerektiğinin iyi öğrenilmesi ve bunun akabinde ölçme ve değerlendirmenin yapılması gerekmektedir.”

Ö5: “Sunumu ara ara durdurup dinlenen/izlenen kısmı birlikte özetlemek, devamı hakkında konuşmak, fikirlerini almak dikkatlerini canlandırıyor.”

Ö6: “Öğrencilerin yaşına uygun, ilgi çekici içeriğe sahip ve süre bakımından uygun olan dinleme metinleri ders kitaplarına dahil edilmelidir.”

İkinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, “konuşma” becerisini ölçme ve değerlendirmede Türkçe öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri aktarılmıştır.

Tablo 4.

Türkçe Öğretmenlerinin Konuşma Becerisini Ölçme ve Değerlendirmede Karşılaştığı Sorunlar

Tema	Kategori	Kod
Konuşma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar	Öğrenci Kaynaklı Sorunlar	Yerel konuşma alışkanlıklarını sürdürme eğilimi
		Düzenli okuma alışkanlığının olmaması
		Sözcük dağarcığının yetersizliği
		Özgüven eksikliği
		Yanlış konuşma kaygısı
		Beden dilini etkili kullanamama
		Utanma ve heyecanlanma
		Asalak sözcüklerin yoğun kullanımı
Tonlama ve sesletim hataları		
Öğretmen Kaynaklı Sorunlar	Öğretmen Kaynaklı Sorunlar	Konuşma becerisinin doğuştan var olduğu düşüncesi
		Vurgu ve tonlamanın göz ardı edilmesi
		Konuşmanın bilişsel ve psikolojik boyutlarının göz ardı edilmesi
Aile Kaynaklı Sorunlar	Aile Kaynaklı Sorunlar	Ezber odaklı yaklaşım
		Konuşma esnasında sınıf yönetiminin kaybedilmesi
Ortam Kaynaklı Sorunlar	Ortam Kaynaklı Sorunlar	Vurgu ve tonlamanın değerlendirmeye dahil edilmemesi
		Konuşmanın beceri temelli ayrı değerlendirilmemesi
Ders Kitabı Kaynaklı Sorunlar	Ders Kitabı Kaynaklı Sorunlar	Ebeveynlerin somut başarı isteği
		Ebeveynlerin evde kitap okumaması
Öğretim Programı Kaynaklı Sorunlar	Öğretim Programı Kaynaklı Sorunlar	Sınıf mevcutlarının kalabalık olması
		Konuşma esnasında akranlardan gelen olumsuz geri bildirimler
Ders Kitabı Kaynaklı Sorunlar	Ders Kitabı Kaynaklı Sorunlar	Konuşma esnasında sınıfın dinlememesi
		Göçmen öğrenci sayısındaki fazlalık
Öğretim Programı Kaynaklı Sorunlar	Öğretim Programı Kaynaklı Sorunlar	Vurgu ve tonlamaya dair etkinliklerin sınırlılığı
		Etkinliklerin sıkıcı olması
Öğretim Programı Kaynaklı Sorunlar	Öğretim Programı Kaynaklı Sorunlar	Ders saatlerinin tüm sınıfın konuşmasına izin vermemesi
		Programdaki kazanımların seviyeye uygun olmaması
Öğretim Programı Kaynaklı Sorunlar	Öğretim Programı Kaynaklı Sorunlar	Konuşma becerisine özel ayrı bir ders saatinin olmaması

Türkçe öğretmenlerinin konuşma becerisini ölçme ve değerlendirme sürecinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

Ö11: “Vurgu, tonlama gibi konuşmanın önemli bir parçası olan telaffuz çalışmaları ölçmenin bir parçası hâline getirilemiyor”

Ö13: “Konuma becerisinde en yaygın sorunumuz özgüvensizlik oluyor. Öğrenci, yanlış bir şey söylersem arkadaşlarım benimle dalga geçerler düşüncesiyle fikirlerini ifade etmekten, topluluk önünde konuşmaktan çekiniyorlar.”

Ö8: “Hazırlıklı konuşmalarda ortalama 35 öğrencimin hepsini tek tek dinlemek için sürelerini 5 dakika ile kısıtlayıp konuşma dersine en az dört ders saat ayırmalıyım. Bunu sürekli yapmak dersin doğasına aykırıdır çünkü programda konuşma becerisine ayrılan süre bu kadar uzun değil. Bu sebeple hazırlıklı konuşmayı her dönem bir kere yapıyorlar çünkü zamanımız yok. Yani iş uzun, zaman kısa.”

Türkçe öğretmenlerinin konuşma becerisini ölçme ve değerlendirmede karşılaştığı sorunlara yönelik çözüm önerileri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5.

Türkçe Öğretmenlerinin Konuşma Becerisini Ölçme ve Değerlendirmede Karşılaştığı Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Tema	Kategori	Kod
Konuşma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri	Öğretmene Yönelik Çözüm Önerileri	Uygulamaların gruplar halinde yapılması
		İstanbul Türkçesinin şair ve yazar videolarıyla teşvik edilmesi
		Öğretmenlere konuşma kusurlarına yönelik eğitim verilmesi
		Günlük hayatta kullanılan kelimelerin sıkça tekrar edilmesi
		Sesli bir şekilde tekerleme ve şiir okutulması
		Öğrencilerin öncelikle ilgi alanlarında konuşturulması
		Sınıftaki sessiz öğrencilere söz hakkı verilmesi
		Münazara vb. tartışma yöntemlerinin sıkça düzenlenmesi
		Yaratıcı drama yönteminin kullanılması
		Konuşma esnasında hatalara anında geri bildirim verilmesi
Dönemin bir haftasının konuşma haftası ilan edilmesi		
Sesletime yönelik video içeriklerinin izletilmesi		
Gözlem formlarının süreç içinde kullanılması		
Öğrencilerin ipuçlarıyla cesaretlendirilmesi		
Hazırlıksız konuşmalar yaptırılması		
Değerlendirme kriterlerinin önceden bildirilmesi		
Konuşma becerisinin değerlendirme kapsamına alınması		
Ortama Yönelik Çözüm Önerileri	Sınıf mevcutlarının azaltılması	
Ders Kitabına Yönelik Çözüm Önerileri	Etkili iletişim üzerine bilgilendirici metinlerin eklenmesi	
	Etkinlik sayısının artırılması	
MEB’e Yönelik Çözüm Önerileri	Uygulamaya yönelik yaratıcı etkinliklerin eklenmesi	
	Güzel konuşmaya yönelik ek bir ders tasarlanması	
	Programdaki kazanımların seviyeye uygun şekilde düzenlenmesi	
		Atölye formatında konuşmaya yönelik ek derslerin düzenlenmesi

Türkçe öğretmenlerinin konuşma becerisini ölçme ve değerlendirme sürecinde karşılaştığı sorunlara yönelik çözüm önerileri şu şekildedir:

Ö9: “Güzel Konuşma, Türkçe dersi dışında zorunlu bir ders olarak uygulamalı olarak okutulmalıdır. Vurgu, tonlama, seslerin doğru çıkarılması, hecelerin doğru okunması gibi doğrudan konuşmayla ilgili hususlar bu ders saatinde mutlaka öğrencilerin beceri olarak kazanmaları sağlanmalıdır.”

Dil Becerilerini Ölçme ve Değerlendirme Sürecinde Türkçe Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Ö4: “Özgüvensizlik için tüm öğrencilerimle konuşmalar yapıyorum. Fikirlerini saygı çerçevesinde rahatça söyleyebilmeleri gerektiğini vurguluyorum. Sonrasında küçük adımlar ilkesini uygulamaya çalışıyorum. Örneğin öğrenci eğer parmak kaldırıp fikrini söylemeye çekiniyorsa onun ilgi alanına giren bir konu hakkında konuşma başlatıp öncelikli olarak ilgisini çekmeye çalışıyorum. Daha sonra birkaç arkadaşına söz hakkı verip cesaretlenmesi için zaman tanıyorum. Onun da düşüncelerini merak ettiğimi söyleyip kısa cümleler halinde de olsa bir şeyler söylemesi için ipuçları verip söylediği cümleleri destekleyerek onda başarıma hissi uyandırmaya çalışıyorum.”

Ö8: “Vurgu, tonlama, telaffuz için video kayıtları oluşturup bu kayıtları öğrencilerle birlikte izlemek çok faydalı oluyor ancak yine “zaman” lazım. Bazen sadece bir haftanın tamamını konuşma haftası ilan ediyorum başka türlü her öğrenciyi dinleyebilmemizin mümkünü yok.”

Üçüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, “okuma” becerisini ölçme ve değerlendirmede Türkçe öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri aktarılmıştır.

Tablo 6.

Türkçe Öğretmenlerinin Okuma Becerisini Ölçme ve Değerlendirmede Karşılaştığı Sorunlar

Tema	Kategori	Kod
Okuma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar	Öğrenci Kaynaklı Sorunlar	Okuma alışkanlığı kazanamama
		Etkinlik/sınav yönergesini okumama
		Okuduğunu anlamama
		Okuma esnasında sıkılma
		Metni parmakla takip etme alışkanlığı
		Okuma esnasında noktalama işaretlerine dikkat etmeme
		Okul dışında okuma yapmama
		İlkokulda okumanın tam olarak öğrenilmemesi
		Geri bildirim dikkate almama
		Dikkatsiz ve özensiz okuma
Öğretmen Kaynaklı Sorunlar	Aile Kaynaklı Sorunlar	Göçmen öğrencilerin okuduğunu anlamaması
		LGS'ye yönelik okuduğunu anlama testlerinin kullanımı
		Sınavların seviyeye uygun hazırlanmama
Ders Kitabı Kaynaklı Sorunlar	Öğretim Programı Kaynaklı Sorunlar	Değerlendirmeyi çoktan seçmeli sorulara indirgemek
		Soruların düşünmeye sevk etmemesi
		İlkokulda okumanın tam olarak öğretilmemesi
Ders Kitabı Kaynaklı Sorunlar	Öğretim Programı Kaynaklı Sorunlar	Ebeveynlerin okumaya yönelik bilinçsizliği
		Anlamı bilinmeyen sözcük sayısının fazlalığı
		Metinlerdeki bazı cümlelerin çok uzun olması
Ders Kitabı Kaynaklı Sorunlar	Öğretim Programı Kaynaklı Sorunlar	Etkinliklerin sıkıcı olması
		Etkinliklerin alt düzey düşünme becerilerine yönelik olması
		Bazı metinlerin çocuğa görelilik ilkesinden uzaklığı
Ders Kitabı Kaynaklı Sorunlar	Öğretim Programı Kaynaklı Sorunlar	Söz varlığına yönelik sınıflara ilişkin seviyelendirmenin olmaması
		Kazanım sayısının fazlalığı
		Ders saatinin yetersizliği

Türkçe öğretmenlerinin okuma becerisini ölçme ve değerlendirme sürecinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

Ö8: “Ders dışı okuma kitabı uygulamasında ise kitap okutabilmek için o kitapla ilgili sınav yapmak zorunda kalıyorum oysa kitap okumanın sınavı olmaz. Sınavı olmayan hiçbir şeye yaşanmadığı için yararına inanmadığım hâlde sınav yapmak zorunda kalıyorum.”

Ö7: “Yazılı süresinin 40 dakika olması ve yoklanacak birçok kazanımın bulunmasından dolayı sınavda yer alacak okuma metnini olabildiğince kısa seçmek zorunda kalıyorum. Bu nedenle metin altı soruları çeşitlendirme sıkıntısı çekiyorum.”

Ö10: “Deyim, atasözü, kelime bilgisi gibi okuma becerisine etkisi olan alanlarda bir sıranın, düzenin olmayışı. Sınıf düzeyinde hangi deyimleri öğrencilerin bilmesi beklenir? 5. sınıf öğrencisinin bilmesi gereken kelimeler nelerdir? Bu ve benzeri hususlar açık olmadığı için yapılan ölçme değerlendirme etkili olmamaktadır.”

Türkçe öğretmenlerinin okuma becerisini ölçme ve değerlendirmede karşılaştığı sorunlara yönelik çözüm önerileri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 7.

Türkçe Öğretmenlerinin Okuma Becerisini Ölçme ve Değerlendirmede Karşılaştığı Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Tema	Kategori	Kod
Okuma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri	Öğretmene Yönelik Çözüm Önerileri	Farklı okuma türlerine yönelik farkındalık oluşturulması
		Okuma esnasında ve sonunda geri bildirimler verilmesi
		Öğretmenin yanında kitap taşınması
		Öğretmen tarafından örnek okuma yapılması
		Seviyeye ve ilgi alanına yönelik kitap listesi oluşturulması
		Kitap listesinin öğrencilerle birlikte oluşturulması
		Okuma saatlerinin kütüphanede gerçekleştirilmesi
		Kitapçı gezisi gerçekleştirmek
		Özet defteri tutturmak
		İlkokulda okum-yazmanın tam olarak öğretilmesi
		Ödüllü kitap okuma yarışmalarının düzenlenmesi
		Ekran okumaya yönelik farkındalık oluşturulması
		Ebeveynler ile işbirliği gerçekleştirilmesi
		Okunulanların resim veya farklı metin türüyle anlatılması
Aileye Yönelik Çözüm Önerileri	Aileye Yönelik Çözüm Önerileri	Küçük yaşlardan okuma sevgisinin kazandırılması
		Eve kitap okuma köşesi kurulması
		Bitirilen kitaplara kaşe (çocuğun adı-soyadı) bastırılması
Ders Kitabına Yönelik Çözüm Önerileri	Ders Kitabına Yönelik Çözüm Önerileri	Soruların üst düzey düşünme becerilerini yoklayacak şekilde hazırlanması
		Metinlerin çocuğa görelilik ilkesi gözetilerek hazırlanması
		Metin ve etkinliklerin ilgi çekici hâle getirilmesi
MEB’e Yönelik Çözüm Önerileri	MEB’e Yönelik Çözüm Önerileri	Metinlerin ilgi alanlarına yönelik seçmeli sunulması
		Sınıf seviyelerine göre söz varlığının tasnif edilmesi
		Seviyeye ve ilgi alanına yönelik kitap listesi oluşturulması
		Okuma yazma bilmeyenler için ek kursların açılması
		Kütüphanelere kitap desteği gerçekleştirilmesi
		Taksonomiye yönelik öğretmenlere eğitim verilmesi

Türkçe öğretmenlerinin okuma becerisini ölçme ve değerlendirme sürecinde karşılaştığı sorunlara yönelik çözüm önerileri şu şekildedir:

Ö12: “Okuma metinleri ders kitaplarında seçmeli olsun. Her öğrenci kendi ilgi alanına uyan metinleri okusun onlarla ilgili okuduğunu anlama etkinliği yapalım. Bunlar küçük gruplara bölünebilir. Gruplar kendi tartışma ortamlarını yaratabilir, okuduklarından ne anladıklarını tartışabilir.”

Dil Becerilerini Ölçme ve Değerlendirme Sürecinde Türkçe Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Ö14: “Seçmeli Okuma Becerisi dersi denilince herkesin eline bir kitap alıp 80 dakika boyunca kitap okuduğu bir ders akla gelmektedir. Bu dersin öğrenci için ne ifade ettiği üzerinde durulmalı ve öğrencilerin bu dersle ne kazanacakları, hangi seviyeye ulaşacakları konusunda bilgilendirmeleri çok önemli bir noktadır. Bu noktalar aydınlatılırsa ölçme ve değerlendirme faaliyetleri daha anlamlı bir hâl alır. İşlevi artar.”

Ö15: “Okuma becerisinin bir yönü kelime bilgisine dayanmaktadır. Her sınıf düzeyinde öğrencilere kavratılacak kelime, kelime grupları; atasözleri, deyimler ilmî çalışmalar ışığında belirlenmelidir. Böylelikle okuma becerisinin bir yönünü oluşturan kelime bilgisi konusunda yapılacak ölçme değerlendirme faaliyetleri anlam kazanacaktır.”

Dördüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, “yazma” becerisini ölçme ve değerlendirmede Türkçe öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri aktarılmıştır.

Tablo 8.

Türkçe Öğretmenlerinin Yazma Becerisini Ölçme ve Değerlendirmede Karşılaştığı Sorunlar

Tema	Kategori	Kod
Yazma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar	Öğrenci Kaynaklı Sorunlar	Yazmaya karşı isteksizlik
		Yazım ve noktalama kurallarına dikkat etmeme/bilmeme
		Söz varlığının yetersizliği
		Söz dizimi hataları
		Yazmanın sıkıcı olduğu algısı
		Yazmanın gereksiz olduğu algısı
		Sözcük dağarcığının yetersizliği
		Duygu ve düşüncelerin ifade edilememesi
		Ortaya çıkan ürünü paylaşmak istememe
		Akran dönütlerinden çekinme
Öğretmen Kaynaklı Sorunlar	Öğretmen Kaynaklı Sorunlar	Yazma sürecini planlayamama
		İlkokulda yazmanın tam olarak öğrenilmemesi
		Hata yapma korkusu
Ortam Kaynaklı Sorunlar	Ortam Kaynaklı Sorunlar	Süreç sonunda öğretmenin geri bildirim vermemesi
		Yazma becerisinin nasıl ölçüleceğinin bilinmemesi
Ders Kitabı Kaynaklı Sorunlar	Ders Kitabı Kaynaklı Sorunlar	Konu olarak öğrencilerin sınırlandırılması
		Yaratıcı yazma çalışmalarına hakim olunmaması
		İlkokulda yazmanın tam olarak öğretilmemesi
		Sosyal medyanın hızlı ve özensiz yazmaya teşviki
Öğretim Programı/ MEB Kaynaklı Sorunlar	Öğretim Programı/ MEB Kaynaklı Sorunlar	Etkinliklerin ilgi çekici olmaması
		Etkinliklerin yaratıcılıktan uzak olması
		Etkinliklerin süreç odaklı yaklaşımdan uzak hazırlanması
Öğretim Programı/ MEB Kaynaklı Sorunlar	Öğretim Programı/ MEB Kaynaklı Sorunlar	Geri bildirim için zamanın yetersizliği
		6. sınıf kazanımlarının yoğun/fazla olması

Türkçe öğretmenlerinin yazma becerisini ölçme ve değerlendirme sürecinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

Ö1: “Sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla yazma alışkanlıklarında ortaya çıkan değişiklikler, ölçme değerlendirme faaliyetlerinin değerlendirilmesini güçleştiriyor.”

Ö4: “Yazma çalışmalarından sonra öğretmenlerin bu yazıları okumaması, okutmaması, dönüt vermemesi...”

Ö:7 “En önemli sorunlardan birisi ilkokulu bitiren öğrencilerin yazma becerisinin yetersiz olması ve bu hâlde ortaokula geçebilmiş olmasıdır.”

Türkçe öğretmenlerinin yazma becerisini ölçme ve değerlendirmede karşılaştığı sorunlara yönelik çözüm önerileri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 9.

Türkçe Öğretmenlerinin Yazma Becerisini Ölçme ve Değerlendirmede Karşılaştığı Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Tema	Kategori	Kod
Yazma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri	Öğretmene Yönelik Çözüm Önerileri	Sosyal medyadaki yazılı anlatıma yönelik farkındalık oluşturulması
		Hikâye tamamlama etkinliklerine sıkça yer verilmesi
		Yaratıcı yazma etkinliklerinin gerçekleştirilmesi
		Ders dışında yazma atölyelerinin gerçekleştirilmesi
		Öğrencilerin değerlendirme ölçütlerinden haberdar olması
		Süreç anında ve sonunda geri bildirim verilmesi
		Defter kullanımına yönelik farkındalık oluşturulması
	Yazılanları paylaşmaya yönelik öğrencilerin cesaretlendirilmesi	
	Ders Kitabına Yönelik Çözüm Önerileri	Yaratıcı yazma etkinliklerinin eklenmesi
İlgi çekici etkinliklerin eklenmesi		
Etkinliklerdeki konuların ilgi alanlarına göre oluşturulması		
MEB'e Yönelik Çözüm Önerileri	Metin tamamlamaya yönelik etkinliklerin artırılması	
	Yazım ve noktalama kurallarına yönelik etkinliklerin artırılması	
	Yaratıcı yazma çalışmalarına yönelik öğretmenlere eğitim verilmesi	
	Değerlendirme aracı olarak detaylı bir rubrik/puanlama anahtarı hazırlanması	
	Yazma becerisine yönelik ek bir dersin açılması	
Kazanım sayısının ve içeriğinin azaltılması/hafifletilmesi		
Yazım ve noktalama kurallarının dönem başında verilmeye başlanması		
Metin türlerine özel ölçütler, puanlama anahtarları geliştirilmelidir		

Türkçe öğretmenlerinin yazma becerisini ölçme ve değerlendirme sürecinde karşılaştığı sorunlara yönelik çözüm önerileri şu şekildedir:

Ö1: "Sosyal medya kullanımının da yaygınlaşmasıyla yazılarını daha kısa yazmaya, belli işaretler kullanmaya başladıkları görülmektedir. Bu durum ölçme ve değerlendirmeyi sağlıklı yapmayı engellemektedir. Öğrencilere ders saatleri içinde sosyal medya kullanımıyla ilgili yazılı çalışmalar yaptırılmalıdır."

Ö4: "Yazma becerisini geliştirebilmek adına küçük küçük paragraflar yazmakla başlayıp planlı ve tam bir metin yazma aşamasına geçiyoruz. Hikâye tamamlama etkinliği de hem bir metnin yarım bırakılan kısımlarını tamamlama becerisi kazandırıyor hem de zorlandıkları bir konu olan yazıya giriş yapma kısmında fikir sahibi olmuş oluyorlar."

Ö8: "Yazmak için sürecin yanlış işlenmesi de problem. Örneğin ders kitabına baktığımızda ilgili beceri için verilmiş olan etkinliklerde koca bir sayfa boş bırakılıp şu şu konuda bir yazı yazın tarzında direktif var. Süreci işletmedik ama ürün istiyoruz. Bu, mantıklı değil. Etkinlikler çok kısır. Eğer öğretmen kitap, müfredat dışında ekstra bir çalışmaya zaman ayıramıyorsa yazmayı öğretmekte de eksik kalıyor demektir."

Tartışma ve Sonuç

Çalışmadan elde edilen veriler sonucunda, dil becerileri için çeşitli kategorilerde çok sayıda soruna ve ilgili sorunlara yönelik çözüm önerilerine ulaşılmıştır. Sorunlar beceri gözetilmeksizin bütüncül bir şekilde değerlendirildiğinde öğrenciden, öğretmenden, ortamdaki, ders kitabından ve öğretim programından kaynaklanan sorunların daha baskın olduğu, aileden kaynaklanan sorunların geri planda kaldığı dikkat çekmektedir. Bu noktada “dikkat dağınıklığı, söz varlığının yetersizliği, özgüven eksikliği, akran dönütlerinden çekinme, metinlerin ve etkinliklerin ilgi çekici olmaması, sınıf mevcutlarının fazla olması, ders saatlerinin yetersizliği, öğretmenlerin değerlendirme sürecine yönelik yetersizliği, beceri temelli ölçme ve değerlendirme eksikliği” gibi sorunlar, tüm dil becerilerinde tekrar eden ortak bir sorun olarak görülmektedir.

Yaşanan sorunlara ilişkin sunulan çözüm önerileri değerlendirildiğinde ilgili önerilerin tüm beceriler için daha çok öğretmene, ders kitaplarına ve öğretim programına/MEB’e verildiği görülmektedir. Bu noktada “metin ve etkinliklerin seviyeye uygun, ilgi çekici hâle getirilmesi, etkinliklerin ve metinlerin ilgi alanlarına göre seçmeli bir şekilde oluşturulması, etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerini yoklayacak şekilde tasarlanması, kazanım sayısının ve içeriğinin azaltılması, becerileri ölçme ve değerlendirmeye yönelik özel bir yol haritası hazırlanması, değerlendirme kriterlerinin sürecin başında öğrencilere verilmesi, derslerin ve değerlendirme sürecinin beceri temelli oluşturulması” gibi öneriler yaşanan sorunlara ilişkin tüm dil becerilerinde ortaya atılan ortak çözüm önerileridir.

Dinleme becerisini ölçme ve değerlendirmede Türkçe öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar incelendiğinde odaklanamama, dikkat dağınıklığı, not alamama, önem vermeme, anlatım becerilerinin zayıflığı ve göçmen öğrencilerin fazlalığı gibi öğrenciden kaynaklı sorunlar; dinleme esnasında sınıf yönetiminin zorluğu, öğretmenin nasıl değerlendirme yapacağını bilmemesi, ders kitabındaki etkinliklerin dışına çıkamama, dinlemeyi değerlendirme kapsamına almama gibi öğretmenden kaynaklanan sorunlar; dinleme alışkanlığını kazandırmama ve bilinçsizlik gibi aileden kaynaklanan sorunlar; sınıf mevcudunun fazla olması, teknolojik alt yapının yetersizliği ve dinleme metinlerine erişim sınırı gibi ortamdaki kaynaklanan sorunlar; metinlerin ve etkinliklerin seviyeye uygun olmaması, metin ve etkinliklerin çocuğun dünyasından uzak olması, öğrenciler tarafından ilgi çekmemesi, metinlerin çok uzun olması, etkinliklerin birbirini tekrar etmesi ve üst düzey düşünme becerileri yoklamaması gibi ders kitabından kaynaklanan sorunlar; değerlendirmeye yönelik yol haritası olmaması, yazılı sınav yapmanın zorunlu olması ve standart bir değerlendirme aracının olmaması gibi öğretim programından kaynaklı sorunlar tespit edilmiştir. Konuyla ilgili araştırmalar incelendiğinde dinleme eğitimi sürecinde; dikkat eksikliği, not almayı bilmeme, etkinliklerin sıkıcı olması, öğretmenlerin ilgili beceriyi nasıl ölçeceğini bilmemesi, metinlerin uzun ve seviyeye uygun olmaması gibi çeşitli sorunların yaşandığı görülmektedir (Aşılıoğlu, 2009; Bayram, 2019; Epçaçan, 2013; Keray Dinçel, 2016; Kocaadam, 2011). Bu doğrultuda ilgili çalışmaların, araştırmanın sonucunu destekler mahiyette olduğu anlaşılmaktadır.

Konuşma becerisini ölçme ve değerlendirmede Türkçe öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar incelendiğinde yerel konuşma alışkanlıklarını sürdürme eğilimi, düzenli okuma alışkanlığının olmaması, sözcük dağarcığının yetersizliği, özgüven eksikliği, yanlış konuşma kaygısı, beden dilini etkili kullanamama, utanma ve heyecanlanma, asalak sözcüklerin yoğun kullanımı, tonlama ve sesletim hataları gibi öğrenciden kaynaklanan sorunlar, konuşma becerisinin doğuştan var olduğu düşüncesi, vurgu ve tonlamanın göz ardı edilmesi, konuşmanın bilişsel ve psikolojik boyutlarının göz ardı edilmesi, ezber odaklı yaklaşım, konuşma esnasında sınıf yönetiminin kaybedilmesi, vurgu ve tonlamanın değerlendirmeye dahil edilmemesi, konuşmanın beceri temelli ayrı değerlendirilmemesi gibi öğretmenden kaynaklanan sorunlar; ebeveynlerin somut başarı isteği, ebeveynlerin evde kitap okumaması gibi aileden kaynaklanan sorunlar; sınıf mevcutlarının kalabalık olması, konuşma esnasında akranlardan gelen olumsuz geri bildirimler, konuşma esnasında sınıfın dinlememesi, göçmen öğrenci sayısındaki fazlalık gibi ortamdaki kaynaklanan sorunlar; vurgu ve tonlamaya dair etkinliklerin sınırlılığı, etkinliklerin sıkıcı olması gibi ders kitabından kaynaklanan sorunlar; ders saatlerinin tüm sınıfın konuşmasına izin vermemesi, programdaki kazanımların seviyeye uygun olmaması, konuşma becerisine özel ayrı bir ders saatinin olmaması gibi öğretim programından/MEB’den kaynaklanan

sorunlar tespit edilmiştir. Konuyla ilgili araştırmalar incelendiğinde Çerçi (2015), konuşma eğitimi sürecinde öğretmenlerin planlama açısından yetersiz olduğu, haftalık ders saatlerinin ve sınıfın fiziki ortamının nitelikli ölçme ve değerlendirme faaliyetlerine uygun olmadığı sonucuna ulaşırken Topçuoğlu Ünal ve Degeç (2012), yöresel ağız kullanma, arkadaşlarından utanma, heyecan, kelime dağarcığı eksikliği, vurgu ve beden dilinden yeterince yararlanamama gibi çeşitli sorunları tespit etmiştir. Bu doğrultuda alanyazındaki araştırmaların ulaşılan sonuçlarla benzerlik taşıdığı söylenebilir.

Okuma becerisini ölçme ve değerlendirmede Türkçe öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar incelendiğinde okuma alışkanlığı kazanamama, etkinlik/sınav yönergesini okumama, okuduğunu anlamama, okuma esnasında sıkılma, metni parmakla takip etme alışkanlığı, okuma esnasında noktalama işaretlerine dikkat etmeme, okul dışında okuma yapmama, ilkokulda okumanın tam olarak öğrenilmemesi, geri bildirim dikkate almama, dikkatsiz ve özensiz okuma, göçmen öğrencilerin okuduğunu anlamaması gibi öğrenciden kaynaklanan sorunlar, LGS'ye yönelik okuduğunu anlama testlerinin kullanımı, sınavların seviyeye uygun hazırlanmama, değerlendirmeyi çoktan seçmeli sorulara indirgeme, soruların düşünmeye sevk etmemesi, ilkokulda okumanın tam olarak öğretilmemesi gibi öğretmenden kaynaklanan sorunlar; ebeveynlerin okumaya yönelik bilinçsizliği gibi aileden kaynaklanan sorunlar; anlamı bilinmeyen sözcük sayısının fazlalığı, metinlerdeki bazı cümlelerin çok uzun olması, etkinliklerin sıkıcı olması, etkinliklerin alt düzey düşünme becerilerine yönelik olması ve bazı metinlerin çocuğa görelilik ilkesinden uzaklığı gibi ders kitabından kaynaklanan sorunlar; söz varlığına yönelik sınıflara ilişkin seviyelendirmenin olmaması, kazanım sayısının fazlalığı ve ders saatinin yetersizliği gibi öğretim programından/MEB'den kaynaklanan sorunlar tespit edilmiştir. Konuya ilişkin Keray Dinçel (2016)'in araştırmasında; sınıfların kalabalık olması, okuma güçlüğü olan öğrencilerin olması, okuma esnasında akran dönütlerinin olumsuz etkisi, okuma alışkanlığının kazandırılmaması, ders saatlerinin tüm öğrencilere sesli okuma yaptırmak için yetersiz olması ve okuduğunu anlamama gibi çeşitli sorunlar tespit edilmiştir. Buradan hareketle tespit edilen sorunların araştırmada ulaşılan sorunları destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

Yazma becerisini ölçme ve değerlendirmede Türkçe öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar incelendiğinde yazmaya karşı isteksizlik, yazım ve noktalama kurallarına dikkat etmeme/bilmeme, söz varlığının yetersizliği, söz dizimi hataları, yazmanın sıkıcı olduğu algısı, yazmanın gereksiz olduğu algısı, sözcük dağarcığının yetersizliği, duygu ve düşüncelerin ifade edilememesi, ortaya çıkan ürünü paylaşmak istememe, akran dönütlerinden çekinme, yazma sürecini planlayamama, ilkokulda yazmanın tam olarak öğrenilmemesi ve hata yapma korkusu gibi öğrenciden kaynaklanan sorunlar; süreç sonunda öğretmenin geri bildirim vermemesi, yazma becerisinin nasıl ölçüleceğinin bilinmemesi, konu olarak öğrencilerin sınırlandırılması, yaratıcı yazma çalışmalarına hakim olunmaması, ilkokulda yazmanın tam olarak öğretilmemesi gibi öğretmenden kaynaklanan sorunlar; etkinliklerin ilgi çekici olmaması, yaratıcılıktan uzak hazırlanması ve süreç odaklı yaklaşımla tasarlanmaması gibi ders kitabından kaynaklanan sorunlar; kazanımların yoğun olması ve geri bildirim için zaman yetersizliği gibi öğretim programından/MEB'den kaynaklanan sorunlar tespit edilmiştir. Konuya ilişkin araştırmalar incelendiğinde Aydın (2022), öğrencinin kendini ifade edememesi, yazım ve noktalama kurallarının bilinmemesi/dikkat edilmemesi, yazma planının etkin bir şekilde oluşturulamaması; Özbay (2010), ödevlerin kontrol edilmemesi ve geri bildirim sunulmaması; Ungan (2007), ders saatlerin yetersizliği; Ünlü ve Tağa (2013), okuma alışkanlığının eksikliği, yazma karşı duyulan isteksizlik, kelime hazinesinin zayıflığı ve sosyal medyada kullanılan dilin olumsuz etkileri şeklinde yazma eğitiminin ölçülmesi ve değerlendirilmesinde karşılaşılan çeşitli sorunlara ulaşmışlardır. Bu doğrultuda alanyazındaki araştırmaların bu çalışmada ulaşılan sonuçları destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Öneriler

Araştırma sonucunda Türkçe öğretmenlerinden alınan görüşler doğrultusunda her birinin üzerinde uzun uzun durulması gereken, çözümü elzem olan çok sayıda soruna ulaşılmıştır. Ayrıca ulaşılan sorunlara yönelik öğretmenlerden çözüm önerileri toplanmıştır. Araştırmacıların bu sorunları ayrı ayrı ele alarak incelemesi ve yetkili birimlerin aktarılan çözüm önerileri ışığında; ders kitaplarının içeriklerini geliştirmek, ihtiyaca yönelik hizmet içi eğitimler düzenlemek gibi somut geliştirmelerde bulunması, Türkçe eğitiminin kalitesini artırmaya katkı sunacaktır. Çalışmanın sonucunda ulaşılan

Dil Becerilerini Ölçme ve Değerlendirme Sürecinde Türkçe Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

verilere bakıldığında özellikle öğrenci, öğretmen ve ders kitabı esaslı sorunların oldukça yoğun olduğu dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda ilgili sorunlara yönelik öğretmenlerin çözüm önerilerine kulak vermek elzem bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Kurul adı= İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Etik Kurulu

Karar tarihi= 15.05.2024

Belge sayı numarası= 2024-04/119581

Yazarların Katkı Oranı

Bu çalışmaya her iki yazar da eşit oranda katkı sunmuştur.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada çıkar çatışması teşkil edebilecek durum ya da ilişki bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Arslan, M., & Klicic, E. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma becerisinin gelişiminde karşılaşılan sorunlar: Bosna Hersek örneği. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 169-182
- Aşılıoğlu, B. (2019). Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin Türkçe ders ve çalışma kitaplarındaki yabancı sözcükleri anlama ve kullanma düzeyleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(71), 1299-1314.
- Aydın, E. (2022). Türkçe öğretmenlerinin yazma eğitimi uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 12-26.
- Başaran, M. ve Erdem, İ. (2009). Öğretmen adaylarının güzel konuşma becerisi ile ilgili görüşleri üzerine bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(3), 743-754.
- Bayram, B. (2019). Türkçe öğretmenlerinin sınıf içi dinleme eğitimi uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 57-80.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. (6th Edition). New York, NY: Routledge.
- Creswell, J. W. (2008). *Educational research planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. Boston: Pearson.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2014). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cropley, A. (2002). *Qualitative research methods: An introduction for students of psychology and education*. University of Latvia: Zinatne.
- Çerçi, A. (2015). Türkçe öğretmenlerinin öğrencilerin konuşma becerisini ölçme ve değerlendirmeye ilişkin görüşleri. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 186-204.
- Epçaçan, C. (2013). Temel bir dil becerisi olarak dinleme ve dinleme eğitimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 331-352.
- Gelbal, S. ve Kelecioğlu, H. (2007). Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yöntemleri hakkındaki yeterlik algıları ve karşılaştıkları sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 135-145.
- Göçer, A. (2018). *Süreç ve sonuç değerlendirme yöntem ve araçlarıyla Türkçe eğitiminde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.

- Gök, B. ve Erdoğan, T. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının yeni Türkçe öğretim programındaki ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeyleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 233-246.
- Güneş, F. (2021). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güzel, A. ve Karatay, H. (2019). *Türkçe öğretimi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Karatay, H. ve Dilekçi, A. (2019). Türkçe öğretmenlerinin dil becerilerini ölçme ve değerlendirme yeterlikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 685-716.
- Keray Dinçel, B. (2016). *Türkçe öğretmenlerinin anlama becerilerinde ölçme ve değerlendirmeye yönelik görüşleri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd Edition). London: Sage Publications.
- Nalıncı, A. N. (2000). Avrupa birliğine tam üyelik yolunda başarının anahtarı: Yeniden yapılanma. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Topçuoğlu Ünal, F. ve Degeç, H. (2019). Öğretmen görüşlerine göre konuşma eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(7), 735-750.
- Türkben, T. (2022). Türkçe öğretmenlerinin sınıf içi öğrenme becerilerini ölçme ve değerlendirme yeterlikleri. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 13(25), 45-72.
- Ungan, S. (2007). Yazma becerisinin geliştirilmesi ve önemi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 461-472.
- Ünlü, S., Öztürk, H. ve Tağa, T. (2014). Türkçe dersinde uygulanan sınavlar üzerine bir değerlendirme. *International Journal of Social Science*, 28, 513-523.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, F. ve Karakoç Öztürk, B. (2009). Türkçe dersi öğretim programının ölçme değerlendirme ögesi hakkında öğretmen görüşleri. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(3), 92-108.

Extended Abstract

Introduction

Listening and reading, receptive; Speaking and writing reveal expressive/narrative language skills. One of the most important goals of Turkish language education is to develop these language skills at the highest level and to enable students to communicate appropriately in their social lives. Although deficiencies in language skills affect every moment of life, deficiencies in one or more of them spread to other language skills and negatively impact the application areas of the language (Güzel and Karatay, 2019). In this regard, measurement and evaluation, which are indispensable and complementary elements of education, provide essential data and help instructors in terms of developing relevant skills.

This study aims to identify the problems Turkish language teachers face in measuring and evaluating language skills and their proposed solutions. For this purpose, "What kind of problems do Turkish language teachers encounter in the process of measuring and evaluating listening, speaking, reading, and writing skills, and what are the proposed solutions for these problems?" The answer to the question has been sought.

The study stands out from others by addressing all skills holistically and incorporating solutions suggested by Turkish language teachers to address relevant issues. Identifying problems and proposed solutions not only serves as a guide for other teachers facing similar challenges and teacher candidates but also contributes to the field of Turkish language education by paving the way for new research.

Method

This research used a phenomenological pattern, which is a qualitative approach. The study included 15 Turkish language teachers selected using the criterion sampling method, a purposeful sampling approach. While participants were included in the study on a voluntary basis, the adequacy of the data collected, that is, the saturation point, was targeted in determining the number of participants.

Dil Becerilerini Ölçme ve Değerlendirme Sürecinde Türkçe Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

The data of the research were collected with semi-structured interview questions. The content-relevant questions were composed of eight questions to reveal the problems encountered in measuring and evaluating students' four language skills: listening, speaking, reading, and writing, and to determine proposed solutions. The data of the research were examined using the descriptive analysis method.

Result and Discussion

As a result of the data obtained from the study, many problems in various categories for language skills and proposed solutions for related problems were identified. When the problems are evaluated holistically, regardless of skill, it is noteworthy that the problems arising from the student, teacher, environment, textbook, and curriculum are more dominant, while the problems related to the family remain in the background. At this point, problems such as "distraction, inadequacy of vocabulary, lack of self-confidence, hesitation from peer feedback, uninteresting texts and activities, large class sizes, insufficiency of lesson hours, inadequacy of teachers towards the evaluation process, lack of skill-based measurement and evaluation" are among the problems. It is seen as a common recurring problem in language skills.

When the proposed solutions offered for the problems experienced are investigated, it is seen that the relevant suggestions are mainly given to teachers, textbooks, and curriculum/MEB for all skills. At this point, "making the texts and activities appropriate to the level and interesting, creating the activities and texts selectively according to interests, designing the activities to test high-level thinking skills, reducing the number and content of the achievements, preparing a special road map for measuring and evaluating skills." Suggestions such as "giving evaluation criteria to students at the beginning of the process, creating courses and evaluation processes based on skills" are common proposed to put forward in all language skills regarding the problems experienced.